

Wie is dat mysterieuze ‘Kinsoen-meisje’ in de Brugse collectie ?

Het Groeningemuseum te Brugge bezit in zijn collectie van neo-classicistische schilders het portret van een meisje (afb. 1), gesig-neerd “*Kinsoen*” (links onderaan, onder de ovale omlijsting). Het werk is niet gedateerd. Volgens Hanneke Adriaens, kledingdes-kundige, zou het werk kunnen gedateerd worden rond 1827-1828 op basis van de klederdracht die typisch zou zijn voor de Franse mode van die tijd¹.

In de museumcatalogus wordt dit schilderij aangeduid als “*Portret van juffrouw Kinsoen, ca. 1827-1828*”. Dit schilderij werd bij testa-ment door Oscar De Meulenaere-Van den Berghe in 1951 aan de stad Brugge gelegateerd². Het geportretteerde meisje werd door de schenker als de “*dochter van de schilder Franciscus-Josephus Kinsoen*” voorgesteld. De vraag of dit meisje echt een “*juffrouw Kinsoen*” is en, meer bepaald, of het wel de “*dochter van de schil-der*” is, werd de start van een boeiende zoektocht in de leefwereld van F.-J. Kinsoen.

MISVERSTANDEN OVER HET ŒUVRE EN LEVEN VAN KINSOEN

Van bij de aanvang van het onderzoek werd het duidelijk dat in de vroegste kunsthistorische literatuur veel foute gegevens rond

1 Vermeld door L. VAN KERKHOVEN, in: *Joseph Benoit Suvéé en het neoclassicisme*, ed. S. JANSENS & P. KNOLLE, Brugge, 2007, p. 114, n. 3.

2 Tijdens de Brugse gemeenteraadszitting van 16 november 1951 werd het legaat aanvaard dat wijlen de heer Oscar De Meulenaere, zonder beroep, wonende Waterloolaan nr. 122 te Brussel, overleden te Brussel op 11 juli 1951, in zijn authentiek testament van 8 mei 1948 in het voordeel van de stad had toegekend. In het legaat aan de stad waren vier schilderijen begrepen: twee portretten door Pieter of Frans I of II Pourbus, een tafereel ‘Rust gedurende de vlucht naar Egypte’ door een on-bekende Meester van de Brugse School en het portret van ons ‘Kinsoen-meisje’. Eén van de voorwaarden was dat de stad gedurende 25 jaar de grafstede van zijn ouders, Pierre De Meulenaere en Jeannette Saeys, op het stedelijk kerkhof (vak 40/5) diende “*te onderhouden en te bebloemen op haar kosten*”.

Afb. 1 Franciscus-Josephus Kinsoen, *Portret van Juffrouw Kinsoen*, olieverf op doek, 65 x 54 cm., links onderaan gesigneerd "Kinson", ca. 1827 - 1828. Groeningemuseum, Brugge, 0000.GRo1244.1.

Franciscus-Josephus Kinsoen werden gepubliceerd, die vervolgens door heel wat historici en kunstcritici werden overgenomen. Niet zelden werden die inlichtingen nog eens aangedikt met allerlei verzonden details. Het resultaat is dat in tal van biografieën en zelfs in heel recente catalogi nog steeds dezelfde fouten worden herhaald.

Het begint al bij de geboortedatum van F.-J. Kinsoen. In bijna alle levensbeschrijvingen van de schilder wordt steevast het jaar 1771 vooropgesteld en soms zelfs 1772³. Hoe dit wijd verspreid misverstand is ontstaan en hardnekkig blijft voortbestaan is een raadsel. Er kan nochtans geen twijfel bestaan. F.-J. Kinsoen werd geboren op zondag 28 januari 1770. Deze datum staat vermeld in zijn overlijdensakte van 19 oktober 1839. Hij werd de volgende dag - nl. op maandag 29 januari 1770 - gedoopt, zoals in zijn doopakte in de registers van de Sint-Salvatorsparochie werd genoteerd⁴.

Een andere (weliswaar heel tijdelijke) foutieve vermelding betrof de naam van de moeder van F.-J. Kinsoen. Twee - bijna - tijdgenoten, met name Lodewijk Van Peteghem⁵ en Octave Delepierre⁶, vernoemden “*Joanne De Slayer*” als de naam van de moeder, terwijl nochtans in alle beschikbare Brugse archieven duidelijk “*Joanne Duslier*” vermeld staat. Het zal misschien vanwege de drukker een spijtig erratum geweest zijn dat hij bij de lezing van de drukproef over het hoofd heeft gezien.

Veelal schrijven kunsthistorici - ook Oscar De Meulenaere - dat F.-J. Kinsoen een dochter zou hebben gehad. Kinsoen had met zijn echtgenote, Augustine-Sophie Le Prince, waarmee hij op 31 oktober 1801 in het huwelijk trad, geen kinderen. Hun beider tes-

- 3 Bijv. in de *Benezit*, deel VII, 2006, p.1262 (“Kinsoen”); in: *The Dictionary of Art*, XVIII, 1996, (“Kinsoen”); D. VAUTIER, in de *Allgemeine Lexikon der Bildenden Künstler*, XX, 1927, p. 335 (“Kinsoen”); O. KELLNER, wordt nog steeds 28.02.1771 als geboortedatum vermeld. K. VAN DER STIGHELEN neemt in haar recent werk *Hoofd en bijzaak. Portretkunst in Vlaanderen van 1420 tot nu*, 2008, ook 1771 over. Het *Lexicon van West-Vlaamse Beeldende Kunstenaars*, I, 1992 geeft 28.02.1772 op. In D. MARECHAL, *De romantiek in België*, Tielt, 2005, p. 190, staat ook 1772. P. PIRON, *De Belgische Beeldende Kunstenaars uit de 19de en 20ste eeuw*, deel A-K, 1999, p. 771, poneert eveneens 1772. R. VAN EYNDEN & A. VAN DE WILLIGEN in hun werk *Geschiedenis der vaderlandsche schilderkunst, sedert de helft der XVIII eeuw*, Aanhangsel op de 3 delen, ed. 1840, p. 212, stellen 1774 als geboortjaar.
- 4 BRUGGE, *Stadsarchief* (hierna: SAB), Oud Archief, Doop-, Trouw en Begraafboeken van de Stad Brugge, Sint-Salvator, nr. 40: 2° portie, anno 1770.
- 5 L. VAN PETEGHEM, *Levensschetsen van Vlaemsche kunstbeoefenaars*, Brussel, 1858, p 24-27.
- 6 O. DELEPIERRE, *Galérie d’artistes Brugeois, ou biographie concise des peintres, sculpteurs et graveurs célèbres de Bruges*, Brugge, 1840, p. 127-130; O. DELEPIERRE, *Biographie des hommes remarquables de la province de Flandre occidentale*, Brugge, I, 1843, p. 262-265.

tamenten, die recent werden ontdekt, laten daaromtrent geen enkele twijfel bestaan. Het is meteen evident dat bij gebrek aan nakomelingen het geportretteerde ‘Kinsoen-meisje’ onmogelijk de dochter van F.-J. Kinsoen kan zijn. Waarschijnlijk hebben notities, bewaard in het archief van The Bowes Museum, aanleiding gegeven tot dit misverstand. In dit museum, gevestigd in Barnard Castle in Durham, N.-O. Engeland, worden een elftal schilderijen van F.-J. Kinsoen bewaard, die door de oprichters, John Bowes (1811-1885) en Joséphine Coffin (1825-1874), in de tweede helft van de 19de eeuw werden aangekocht. Ter gelegenheid van het verwerven van bepaalde van deze schilderijen noteerden de verzamelaars dat deze werken na de dood van de weduwe werden aangekocht “from her grand-daughters”. Mr. Bryan Crossling, de gewezen “keeper of art in the Bowes Museum”, attesteerde dat naar zijn kennis bepaalde werken door het echtpaar Bowes werden aangekocht “from his two married daughters”. Al deze aanduidingen zijn onjuist. Hierna zal worden verduidelijkt wie de werkelijke erfgenamen waren, die onterecht als “grand-daughters” en als “married daughters” werden vermeld.

Alweer in strijd met het voorgestelde verhaal - als zouden de echtgenoten Bowes na de dood van de schilder zijn hele atelier hebben gekocht⁷ - blijkt afdoende uit de notities in het archief van The Bowes Museum dat de elf schilderijen niet gezamenlijk maar wel op verschillende tijdstippen werden verworven, verspreid over verschillende jaren, en voor het eerst bij de weduwe zelf en veel later bij haar erfgenamen. Het atelier van de schilder werd na zijn dood dus geenszins ‘opgekocht’.

Nog een voorbeeld van een verhaal zonder grond is de bewering dat F.-J. Kinsoen met zijn brief van 27 juni 1836⁸, gericht aan “Le Président de l’Académie de Bruges” en waarin hij vanuit Parijs zijn voornemen aankondigde zijn historisch werk

7 D. COEKELBERGHS & P. LOZE, *1770-1830 Om en rond het Neo-classicisme in België*, Brussel, 1985, p. 412. Deze ondoordachte bewering wordt in bijna alle catalogi steevast opgenomen.

8 SAB, Oud Archief, nr. 409, Academie nr. 4-5: Resolutieboek 1, 1826-1836.

Belisarius bij het sterfbed van zijn echtgenote aan de stad Brugge te willen schenken, met deze schenking zou gepoogd hebben de plaats van hoofdprofessor in de Brugse academie te verwerven⁹. Deze bewering houdt geen steek. F.-J. Kinsoen was op dat moment (d.i. amper drie jaar voor zijn overlijden) reeds ernstig ziek. Hij zelf verwees in zijn bewuste schenkingsbrief naar “le mauvais état de ma santé”. Hij kondigde tevens aan het einde van zijn brief aan dat hij rust moest nemen: “Obligé de partir pour ma campagne par suite de santé, je vous prie d’adresser votre réponse, j’y serai le 6 ou 8 juillet, à Mr. Kinsoen à Chailles près Blois par Blois, département Loire-et-Cher” (een buitenverblijf). Hij ambieerde toen stellig niet nog een leeropdracht in Brugge en was nog veel minder van plan om daarvoor zijn standplaats in Parijs, zijn vele relaties en zijn welstellende clientèle aldaar te verlaten.

Eveneens verzonnen is de veronderstelling dat de carrière van F.-J. Kinsoen bruusk tot een einde zou zijn gekomen in 1830 naar aanleiding van de Parijse julirevolutie¹⁰. Het betrof uiteindelijk een straatrevolutie die amper drie dagen duurde - van 27 tot 29 juli, gekend als *Les trois Glorieuses* - en waarop koning Karel X, tegen wie de rebellie gericht was, direct aftrad om de rust in de stad te herstellen. F.-J. Kinsoen zou uit Parijs gevlucht zijn en voorgoed naar Brugge zijn teruggekeerd. Dit blijkt niet correct. Niet alleen werden al zijn brieven gedateerd na 1830 nog steeds vanuit Parijs verzonden, ook uit alle officiële documenten blijkt dat hij samen met zijn echtgenote na 1830 en tot zijn dood in 1839 steeds in Parijs gedomicilieerd is gebleven¹¹. Hij bleef als portretkunstenaar

9 Dit onmogelijk verhaal werd voor het eerst gebracht door VAN PETEGHEM, *Levensschetsen*, p. 24-27, en nadien gewoon overgenomen, o.a. door X. HEINS, *Biographie Nationale de Belgique*, vol. X (1888-1889), p. 777-778, ('Kinson') en door COEKELBERGHS & LOZE, 1770-1830, p. 412.

10 COEKELBERGHS & LOZE, 1770-1830, p. 412; M. A. MEEUWS, *Bijdrage tot de studie van het oeuvre van Frans Jozef Kinsoen, neo-classicistisch portretschilder*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, V. U. Brussel, 1988; D. MARECHAL, 'Van portrettsitten en geportretteerden. Enkele negentiende-eeuwse schilderijen en miniaturen in Brugs stedelijk bezit', in: *Jaarboek 1989-90, Brugs stedelijke musea*, 1991, p. 221-234, inz. p. 224; B. VANRENTERGHEM, *Kinsoen-Kinson*, Brugge, 2007, p. 34.

11 Sinds 1827 woonde F.-J. Kinsoen, samen met zijn vrouw, komende van de "Rue de Filles de St-Thomas, nr. 13", in de "Rue de Richelieu, nr. 115" en vanaf 1835 tot zijn overlijden in de "Rue Bleue, nr. 13".

zeer gewaardeerd in de kring van de nieuwe Franse aristocratie. De meeste van zijn flatterende damesportretten dateren trouwens van na 1830. Zijn deelname vanaf 1830 aan alle Parijse Salons, en telkens met verschillende schilderijen, bewijst ontegensprekelijk zijn ononderbroken artistieke activiteit¹². Ook het mondaine leven in het toen bruisende Parijs was hem niet onbekend: zo maakte de lokale pers in 1834 melding van een briljante muzikale avond die hij in zijn “fort belle demeure” organiseerde¹³. Op de overlijdensakte van 19 oktober 1839 noteerde de Brugse schepen: F.-J. Kinsoen “demeurant à Paris”. Trouwens F.-J. Kinsoen had geen enkele reden om ijlings naar Brugge te verhuizen. In ons land broedde toen sinds lang een groeiende ontevredenheid tegen koning Willem I. Een woelige opstand (na de opvoering van de opera “De Stomme van Portici” op 25 augustus 1830) zou niet langer uitblijven wat, als een soort van nakende effectieve ‘staatsgreep’, zelfs meer onrustwekkend was dan de Parijse ‘driedaagse bourgeoisrevolte’.

Men zou - en op het eerste gezicht terecht - kunnen twijfelen aan de bewering dat F.-J. Kinsoen in 1808 lid zou zijn geweest van de vrijmetselaarsloge “La Réunion des Amis du Nord”¹⁴. In de ledenlijst (“Tableau général” van 1818) van deze loge werd als “élu secret” sinds 1808 genoteerd: “Henri-François Kinsoen”, artiste peintre, né le 15.06.1774”. Behalve het aangeduide beroep van

12 Op het Salon te Parijs van 1831 nam F.-J. Kinsoen deel met acht schilderijen, in 1833 eveneens met acht schilderijen, in 1834 met drie schilderijen en in 1835 met zes schilderijen. In 1838 stelde hij zijn (vermoedelijk) laatste grote schilderij (117x89 cm) tentoon, nl. het portret van *Madame Aglué Blénart-Pilté Dujardins et son neveu Paul Pilté*. Dit doek wordt thans bewaard in het Musée des Beaux-Arts te Orléans. Voor een globaal doch onvolledig overzicht van zijn diverse deelnames aan het Salon van Parijs, zie: L. AUVRAY, *Dictionnaire général des artistes de l'école Française*, 1882, p. 854-855. Voor een volledig overzicht: zie de jaarlijkse editie van *Explication des ouvrages de peinture et dessins, sculpture, architecture et gravures des artistes vivans*, sinds 1799 tot 1838.

13 In het weekblad ‘*La Romance, Journal de musique*’ van 19 april 1834 werd melding gemaakt van “le concert de mademoiselle Ida Bertrand, réunion toute brillante, tout aristocratique que se foulait dans les salons de M. Kinson. C’est une fort belle demeure que celle de cet artiste et on doit le féliciter de la bienveillance avec laquelle il l’ouvre ainsi aux arts qu’il aime”. Ida Bertrand, die toen nog “une jeune cantatrice, destinée au plus brillant avenir” was, heeft naderhand een schitterende, internationale carrière gemaakt als gevierde operazangeres: zie o.a. in ‘*Revue et gazette musicale de Paris*’, vol.13 (1852), p. 31, 86, 398, en vol. 25 (1858), p. 232 en 330.

14 W.P. DEZUTTER, *De vrijmetselarij te Brugge in de 18de en de 19de eeuw*, bijdrage in G. MICHIELS, *Uit de wereld der Brugse mensen*, 1978, p. 135 e.v., in het bijzonder p. 139.

'kunstschilder', schijnen noch de voornamen noch de geboortedatum naar F.-J. Kinsoen te verwijzen. Evenwel is ontdekt dat onze schilder inderdaad wel eens als "Henri Kinsoen" werd aangeduid. Dit was onder meer het geval in de "Catalogue of a Loan Exhibition of Portraits of Men, Women and Children, in the Art Institute of Chicago, under the Auspices of The Antiquarians of the Art Institute. Private View on New Year's Day. Public Exhibition January 2nd until January 15th inclusive. Chicago 1894". Op deze tentoonstelling werd een portret van de hand van onze Kinsoen geëxposeerd (waarop we hierna nog zullen terugkomen). In de lijst van de deelnemende kunstenaars, opgenomen aan het eind van deze catalogus, werd dit portret toegeschreven aan: "Kinsoen Henri (!), Belgian. Painter of the King of Westphalia and Charles X of France. Decorated with high orders from many sovereigns". Met dit korte curriculum wordt het overduidelijk dat wel degelijk naar F.-J. Kinsoen werd verwezen. Hij werd in 1809 inderdaad aangesteld als hofschilder van Jérôme Bonaparte, koning van Westfalen, en nadien benoemd tot eerste schilder van de Franse koning Karel X. Ook ontving hij diverse hoge onderscheidingen, zoals "Chevalier de l'ordre royale de la Légion d'Honneur" (van de Franse koning Lodewijk XVIII), en werd hij lid van de Orde van de Nederlandse Leeuw (van koning Willem I). Wij kunnen dus aannemen – nog daargelaten de verzonnen geboortedatum - dat de "élu secret" inderdaad F.-J. Kinsoen zal geweest zijn.

Verder zijn er geen redenen om de veronderstelling van L. Van Peteghem dat de schilder op het einde van zijn leven in onmin hebben geleefd met zijn vrouw aan te nemen¹⁵ (afb. 2). Waar Van Peteghem dit verhaal op baseert is niet duidelijk. Het recent ontdekte testament van schilders echtgenote geeft echter een heel ander beeld van hun huwelijk. Zij schreef in haar laatste wilsbeschikking onder meer: "... mon mari, mon bon Kinsoen si touchante (sic) et si noble" en nog "... la preuve de ma vive reconnaissance pour les années heureuses que j'ai passées avec mon mari dont je vénère et honore la mémoire". Na het overlijden van haar echtgenoot schreef zij in haar brief, gericht aan de Brugse burgemeester

15 VAN PETEGHEM, *Levensschetsen*, p. 24-27.

Afb. 2 Franciscus-Josephus Kinsoen (toegeschreven aan), *Portret van Augustine Le Prince*, olieverf op doek, 96 x 80,2 cm., privécollectie.

(die haar eerder had bedankt voor de schenking die ze had gedaan aan de stad van het borstbeeld van haar man, gebeeldhouwd door Jean-Pierre Danton de jongere)¹⁶, over haar echtgenoot: "... l'ami

16 Het borstbeeld van F.-J. Kinsoen is thans verdwenen, of in elk geval onvindbaar in de Brugse verzamelingen. Het borstbeeld werd in 1855 nog vermeld en beschreven in: J.P. MIGNE, *Dictionnaire de musées ou description des principaux musées d'Europe*, onder het hoofdstuk, 'Catalogue des ouvrages de peinture, sculpture, architecture, gravures et dessins, exposés au musée de l'académie à Bruges', afd. 'Galerie des tableaux', ed. 1855, p. 220. D. DE CLERCK, *Waar is het borstbeeld van Franciscus Kinsoen gebleven, ?*, in: Brugs Ommeland 2017/1 p. 40-45.

que je regrette”¹⁷. Al deze ontroerende woorden kan men toch moeilijk aanzien als louter holle frasen.

Tenslotte moet het jaar 1799, dat algemeen aanvaard wordt als het jaar waarop F.-J. Kinsoen naar Parijs zou vertrokken zijn, betwijfeld worden. Deze bewering wordt trouwens enkel afgeleid uit het feit dat F.-J. Kinsoen in dat jaar voor het eerst deelnam aan het “Salon du Louvre”. Op deze twijfel komen we nog terug.

RECENTE ONTDEKKINGEN

Dankzij recente ontdekkingen zijn nieuwe gegevens aan het licht gekomen die heel wat foute voorstellingen rond de schilder rectificeren en die wellicht ook een aanzet kunnen zijn om het ‘mysterie’ rond de identiteit van het ‘Kinsoen-meisje’ op te helderen.

Deze ontdekkingen moeten op naam geschreven worden van Ruth Posey, echtgenote van Bill Boicourt, uit Trappe, Maryland, USA. Zij is een verre afstammeling van Henricus-Franciscus Kinsoen, de broer van de schilder Franciscus-Josephus. Zij ondernam, als een van de nazaten, een jarenlange zoektocht ‘worldwide’ om haar familiestamboom te kunnen samenstellen. Haar belangrijkste vondsten werden gedaan in het archief van de Sint-Rochusparochie in Parijs. Daar werd onder meer een “inventaire après décès” aangetroffen, opgemaakt in het sterfhuis van Augustine-Sophie Le Prince, de weduwe van F.-J. Kinsoen¹⁸.

Deze inventaris is een lijvig document van 51 bladzijden, opgesteld door Meester Octave Trousselle, notaris te Parijs met kantoor op de Boulevard Bonne-Nouvelle nr. 25. De werkzaamheden van de inventarisatie in het sterfhuis moesten gespreid worden over vier dagen

17 Uit de brief van Augustine Le Prince van 7 augustus 1841, gericht aan de burge-meester van Brugge: “Combien je suis touchée de savoir que le buste de Kinson a été reçu avec un intérêt unanime, cet intérêt pour l’ami que je regrette” (SAB, Hedendaags Archief, Hfst. VII, rubriek ‘12 XIII b 25, *Bibliothèque publique 1836-1844, Z1 II7*). Met dank aan Jan D’hondt voor het opzoekingswerk.

18 Wij danken mevrouw Ruth Posey-Boicourt die bereid was haar ontdekkingen in verband met de Kinsoen-familie met ons te delen. Eveneens onze dank aan de heer Loïc Métrope, conservator van het Sint-Rochusarchief te Parijs.

(van 6 tot en met 9 juni 1865). Ze volgde op een verzegeling die was gelegd op het sterfhuis krachtens een bevel van de Vrederechter van het 9° arrondissement van Parijs, uitgevaardigd op 19 mei 1865.

Op de kaft staat geschreven: “Inventaire après le décès de Augustine, Sophie LePrince, veuve de Kinsoen François, Joseph, peintre, décédé le 18 mai 1865 dans une maison nr. 13 rue Bleue, 9° arrondissement de Paris”. De inventarisatie (en ook de verzegeling) kwam er op vraag en ten verzoeken van de enige twee erfgenamen, met name Julie-Augustine Heme, echtgenote van Louis-Jules Bonnardel, wonende te Blois, en Marguerite-Victoire-Sara Heme, echtgenote van Isidore-Valéry Batailler, wonende te Parijs. Beide dames werden in de inventaris aangeduid als “soeurs germaines” (zussen), erfgenamen van “leur grande tante paternelle”. Dit vraagt uiteraard om enige duiding, wat thans mogelijk is dank zij de recente ontdekkingen in het Parijse Sint-Rochusarchief, zoals geboorte- en huwelijksakten.

Waar vele geschiedschrijvers beweren dat Augustine-Sophie Le Prince (geboren op 25 november 1782) de ‘enige’ dochter was van Nicolas Le Prince, architect, en Marie-Julie De Nizien, blijkt dat zij een tweelingzus had, Marguerite-Joséphine Le Prince. Beide zussen bleven kinderloos. Zij had ook een oudere zus, Barbe-Marie-Julie Le Prince, die huwde met Jacques-Frédéric Heme, met wie zij een zoon had, met name Abel-Frédéric Heme. Deze Abel, “juge suppléant”, huwde met Victoire-Elvire Oger (afb. 3)¹⁹ en werd vader van twee dochters. Het zijn deze twee dochters - Julie-Augustine Heme (alias Augusta) en Marguerite-Victoire-Sara Heme (alias Sara) - die uiteindelijk in 1865 de enige wettelijke erfgenamen werden van hun groot tante Augustine-Sophie Le Prince, gezien het vooroverlijden van alle andere mogelijke erfeniskandidaten²⁰.

19 In het register van het kerkelijk huwelijk van Abel-Frédéric Heme en Victoire-Elvire Oger (op 24 oktober 1822) staat als één van de getuigen vermeld: “F. Kinsoen, oncle par alliance”.

20 Moeder Victoire-Elvire Heme en haar beide dochters werden door Kinsoen geportretteerd. In de expositie *Louis-Philippe, l'art et la vie sous Louis-Philippe, 1830-1848*, die van 16 juni tot 10 juli 1926 werd georganiseerd in het hôtel Jean Charpentier te Parijs, werden hun portretten tentoongesteld onder de titel *Madame Heine* (d.i. kennelijk een verschrijving voor “Heme”) en *Augusta en Sara Heine*.

Afb. 3 Franciscus-Josephus Kinsoen, *Portret van mevrouw Heme (Victoire-Elvire Oger)*, olieverf op doek, 64,5 x 54,5 cm., midden gesigneerd "Kinson" en rechts gedateerd "1828", privécollectie.

Bijzonder interessant in deze inventaris is dat - benevens de opgave van de zich toen in het huis van de weduwe bevindende juwelen, waardepapieren, eigendomstitels (met opvallend veel eigendommen gelegen in Chailles bij Blois), huisraad en schilderijen - ook de tekst werd overgeschreven van het testament dat F.-J. Kinsoen had opgemaakt op 20 juli 1834, en van het testament dat zijn echtgenote op 31 augustus 1850 had geschreven. Beide holografische testamenteren - en in het bijzonder de daarin vermelde bijzondere legaten -

moesten uiteraard in aanmerking worden genomen teneinde een eerste devolutie van de erfenis te kunnen opmaken. Er kan hier terloops aangestipt worden dat op de lijst van de in het sterfhuis aangetroffen schilderijen van de hand van F.-J. Kinsoen slechts negen doeken werden vermeld. Waarschijnlijk waren de meeste van zijn schilderijen al eerder onder de weduwe en de familieleden verdeeld onmiddellijk na zijn dood. Vermits een inventarisatie op een andere plaats dan in het sterfhuis buiten het voorwerp van de verzegeling, en dus buiten de inventarisatieopdracht van de notaris viel, diende hij elders geen verder onderzoek te doen. Het past hier enkele interessante gegevens uit de beide laatste wilsbeschikkingen aan te halen, dienstig voor ons onderzoek.

HET TESTAMENT VAN F.-J.KINSOEN D.D. 20 JULI 1834

Het testament van F.-J. Kinsoen is heel beknopt. Hij stelde zijn echtgenote “*ma chère et bien aimée épouse*” aan als “*légataire universelle*”, onder voorbehoud van slechts enkele bijzondere legaten die steeds een geldsom als voorwerp hadden.

Als begunstigden werden vermeld: zijn twee oudste zussen, met name Joanna-Bernarda (alias Jeanne-Bernarde) en Isabella-Barbara (alias Isabelle-Barbe), zijn jongste zus, Thérèse-Joanne-Anne (alias Thérèse-Jeanne-Anne), zijn (enig nog levende) broer, Henricus-Franciscus (alias Henri-François), en tenslotte zijn drie nichtjes, het kind van zijn voormelde (ongehuwde) zus Joanna-Bernarda, met name Isabelle-Thérèse (alias ‘Charlotte’; onder meer zo aangeduid in één van de bevolkingsregisters), Adèle, de oudste dochter van zijn broer Henricus-Franciscus, en Augustina-Sophia, de dochter van zijn jongste zus Thérèse-Joanne-Anne. Het is hier de gelegenheid om nader kennis te maken met elk van de begunstigde familieleden²¹.

Zijn oudste zus heette Joanna-Bernarda. Zij werd gedoopt op 18 oktober 1774. Zij was “*dentellière*” of “*naaister*” en bleef onge-

21 Terloops kan hier vermeld worden dat , van de tien kinderen, vier broers en twee zussen van F.-J. Kinsoen op zeer jeugdige leeftijd gestorven zijn. Het betreft:

huwd. Zij werd moeder van een buitenechtelijk meisje, Isabelle-Thérèse. Deze dochter zou te Brugge op 18 juli 1850 op 41-jarige leeftijd huwen met de veel jongere Joannes-Baptista De Ceuninck, “*meester kleermaker*”.

Zijn tweede zus, Isabella-Barbara werd gedoopt op 15 december 1776. Zij was eveneens “*dentellière*” of “*naaister*” en bleef ook ongehuwd. Merkwaardig is dat ook zij soms Charlotte genoemd werd. Op haar grafmonument werden als haar voornamen “*Isabelle-Charlotte-Barbe*” aangebracht. Zij woonde samen met Joanna-Bernarda en haar kind op verschillende plaatsen in Brugge, onder meer in de Meestraat, in welk huis F.-J. Kinsoen op 18 oktober 1839 zou overlijden. De aangifte van zijn overlijden gebeurde op 19 oktober 1839 door zijn broer, Henricus-Franciscus, en zijn schoonbroer, Bernardus-Robertus Provoost (als Bernard Prévost). F.-J. Kinsoen was, spijs zijn ziekelijke toestand, op uitnodiging toch naar Brugge gekomen om als oud-leerling van de Brugse Academie op 6 augustus 1839 de prijsuitreiking bij te wonen. Hij bleek nadien niet meer in staat nog de terugreis naar Parijs te ondernemen. Hij was genoodzaakt tot zijn dood in een ziekbed bij zijn twee oudste zussen te verblijven²².

Zijn (in feite enige) broer heette Henricus-Franciscus. Hij werd gedoopt op 9 november 1778. Aan hem was Franciscus-Josephus zeer gehecht. Henricus-Franciscus huwde eerst met Louise-Jeanne Chambault (Versailles 1787-Brugge 1811). Op de overlijdensakte van Louise-Jeanne Chambault van 6 juli 1811 staat weduwnaar Henricus-Franciscus vermeld als “*patissier, au rue de l’impératrice*” (Steenstraat). Vanaf mei 1814 staat hij in het bevolkingsregister vermeld als “*délogé à Paris*”. In 1817 bleek hij “*fournisseur de l’armée Hollandaise, entrepreneur de vivres*” te zijn geworden, gevestigd in Doornik, waar hij met Marie-Sophie Brice (Doornik 1794-17 maart 1866) hertrouwde. Ze kregen acht kinde-

Joannes-Bernardus (gedoopt 08.10.1771-20.10.1771), Hubertus-Joannes (gedoopt 03.11.1772-10.06.1775), Maria-Theresia (gedoopt 17.07.1783-04.08.1783), Josephus-Franciscus (gedoopt 10.10.1784-11.02.1785), anoniem jongen (doodgeboren 15.03.1786), Maria-Francisca (gedoopt 20.03.1787-03.08.1787).

22 D. DE CLERCK, ‘Een late hulde aan François Joseph Kinsoen’, in: *Brugs Ommeland*, 2009/4, p. 203-212.

ren, waaronder als oudste kind de reeds eerder vermelde Adèle (Doornik, 13 maart 1821-Chicago, 29 november 1893).

Zijn jongste zus, Theresia-Joanna-Anna, werd gedoopt op 7 oktober 1780. Zij vergezelde hem (of volgde hem later?) toen hij naar Parijs vertrok.

Als het jaar van F.-J. Kinsoen's verhuizing naar de Franse hoofdstad wordt algemeen 1799 vooropgesteld, doch dit is zeker betwistbaar. Paul Marmottan stelt: "Kinson François partit pour Paris en 1794"²³. Het is inderdaad moeilijk te aanvaarden dat F.-J. Kinsoen, amper aangekomen in Parijs (zo beweerd in 1799), al direct door de Academie zou zijn toegelaten om midden datzelfde jaar deel te nemen aan het prestigieuze "Salon du Louvre", terwijl hij even voordien, in datzelfde jaar, al had deelgenomen aan een lokale wedstrijd voorbehouden voor portretschilders en daar met "le premier grand prix de portraits" werd onderscheiden. Een afdoend bewijs dat F.-J. Kinsoen zeker in 1799 al flink 'ingeburgerd' was in de Parijse kunstenaarswereld vinden we in het *Journal des artistes* van 7 oktober 1799. In een uitgebreid artikel werd verhaald dat "le 1° Vendémiaire l'an 8" (23 september 1799) door "une partie des plus célèbres artistes", waaronder onze Kinsoen bij naam werd vernoemd, in het restaurant *le Gacque aux Tuilleries* (sic) een banket (met 50 couverts) werd aangeboden aan de gevierde *citoyen*, de jonge kunstschilder Pierre Narcisse Guérin, wiens doek *Le Retour de Marcus Sextus* op het Salon van dat jaar bijzonder werd geprezen.

Onder de disgenoten, die samen met onze Kinsoen aan de feesttafel zaten, bevond zich het puik van de Parijse artiesten: de grootmeester Jacques-Louis David (1748-1825), Joseph Vien (1762-1848), François Vincent (1746-1816), François (later Baron) Gérard, (1770-1837), Carle Vernet (1758-1836), Jean-Baptiste Regnault (1754-1829),

23 P. MARMOTTAN, *Lettres de madame de Laplace à Elisa Napoléon, princesse de Lucques*, Paris, ed. 1897, p. 69, n. 1. Het feit dat het portret van Jeanne Bauwens-Van Peteghem, bewaard in het Groeningemuseum, gedateerd is "1796", zou er kunnen op wijzen dat K.-J. Kinsoen in dat jaar verhuisd is. Bemerkt dat algemeen aanvaard wordt dat Jozef Odevaere (1775-1830) in 1795 naar Parijs vertrok.

Charles Landon (1760-1826), Jean-Baptiste Isabey (1767-1855), Louis Boilly (1761-1845), Antoine Redouté (1756-1809), Pierre Proud'hon (1758-1823), om er maar enkele te noemen. Het is duidelijk dat, om in 1799 reeds als een 'volwaardig lid' opgenomen te zijn in dit illustere gezelschap, hij zich waarschijnlijk al enkele jaren eerder in Parijs had gevestigd²⁴, waar hij dank zij zijn alomtgewaardeerde portretten een benijdenswaardige bekendheid had verworven zowel bij de collega's als bij zijn gefortuneerd cliënteel. Zowaar werd reeds in 1800 in de hoogste kringen vol lof gesproken over zijn typische gracieuze stijl en zijn briljante coloriet. Omtrent zijn vroegste renommée in de hoogste kringen van Parijs vinden we enkele opmerkelijke aanwijzingen in de nog bewaarde briefwisseling die Madame Campan²⁵ voerde met Hortense de Beauharnais (de dochter van Joséphine en later, door haar huwelijk met Louis Bonaparte, koningin van Nederland). In een brief van april 1800 gaf Madame Campan haar opinie over onze Kinsoen:

“Je me doutais qu'à part de l'opinion sévère des premiers artistes, la forme et le genre des petits tableaux de Kinson vous séduiraient, car c'est réellement très gracieux; de plus son coloris est agréable, ses fonds se sentent de l'école flamande. Il est bien plus aisé de placer des cadres de cette grandeur que ces grands tableaux qui exigent des salons ou des galeries. Kinson m'a promis le portrait d'Eglé; je desire aussi qu'il soit fait pour l'examen”²⁶.

F.-J. Kinsoen werd gauw een gevierde artiest in de aristocratische middens en in het bijzonder binnen de familie van Napoleon.

24 F.-J. Kinsoen vestigde zich bij zijn aankomst in Parijs “aux écuries, rue Thomas-du-Louvre”. Volgens Jules Castagnary betrof het “un appartement princier au Louvre” (*Salons 1857-1809*, deel II, ed. Parijs 1892, p. 147). Of Jozef Suvée onze Kinsoen bij zijn verhuizing heeft begeleid en voor deze fraaie huisvesting heeft gezorgd is best mogelijk. Vanaf 1801 bracht F.-J. Kinsoen zijn atelier over naar de “Rue St Honoré, nr. 66, vis-à-vis de l'Assomption”.

25 Madame Campan, Jeanne-Henriette Genêt (1752-1822), huwde met Pierre Dominique Berthollet, dit Campan. Zij was “première femme de chambre” geweest van koningin Marie-Antoinette. In de revolutietijd kon ze op het nippertje ontsnappen aan de guillotine. Tijdens de Napoleontische periode stichtte zij een eliteschool voor meisjes uit de hoogste kringen in Saint-Germain-en-Laye.

26 J.A.C. BUCHON, *Correspondance inédite de Madame Campan avec la reine Hortense*, 1835, deel I, p. 72-73.

In haar brief van “8 nivrose an IX” (29 december 1800) meldde Madame Campan:

“J’ai bien grondé Kinson, ma chère Hortense, sur sa négligence à s’acquitter de sa parole avec moi; il est bien disposé à réparer ses torts; donnez-lui séance, je vous en prie; je serai si heureuse de multiplier près de moi cette bonne petite mine que j’aime tant. Surtout, qu’il vise à la ressemblance”²⁷.

En even later in haar brief van “20 floréal an IX” (10 mei 1801):

“Je fais faire aussi mon portrait par Kinson; mais j’ai besoin de vos secours pour le satisfaire, car il désire un fauteuil antique et les miens ne sont qu’anciens ce qui n’est pas la même chose. Demandez donc à votre chère maman (d.i. Joséphine de Beauharnais) la permission de m’envoyer pour quelques jours un fauteuil quelconque, pour peu que le bras soit riche”²⁸.

Uit dezelfde briefwisseling blijkt dat de jongste zus van F.-J. Kinsoen, die ook naar Parijs gekomen was, aanvaard werd als leerlinge in de eliteschool van Madame Campan. De directrice meldde in haar brief van “13 brumaire l’an IX” (4 november 1800) aan Hortense de Beauharnais, dat F.-J. Kinsoen naliet de verblijfskosten van zijn zus te regelen, terwijl met hem overeengekomen werd dat hij in de plaats en ter compensatie de portretten zou schilderen van haarzelf en van enkele van haar leerlingen, met name van Hortense van Eglé (Aglé Auguié, een nicht van Madame Campan, de latere vrouw van maarschalk Ney) en van Alexandrine (Alexandrine Pannelier d’Arsonval, eveneens een nicht van Madame Campan, die later huwde met baron François Lambert)²⁹.

Van Thérèse-Joanne-Anne Kinsoen is bekend dat zij tekentalent had. Dit was waarschijnlijk de reden dat ook zij mee naar Parijs was

27 BUCHON, *Correspondance inédite*, I, p. 129.

28 BUCHON, *Correspondance inédite*, I, p. 145-46.

29 BUCHON, *Correspondance inédite*, I p. 115-116: “Lettre XLVI du 13 brumaire l’an IX

gekomen. Mogelijk heeft zij in de eliteschool van Madame Campan tekenles gekregen van Jean-Baptiste Isabey, die in die periode daar tekenleraar was. Zij is zeker werkzaam geweest in het atelier van haar broer. Tot haar huwelijk was zij zijn trouwe ‘volgeling’. Zo was zij aanwezig bij de huwelijksplechtigheid van haar broer op de *mairie* te Blois in 1801. In de marge van de burgerlijke huwelijksakte prijkt haar handtekening. Op de reünie van de artiesten bij Charles Van Hulthem in Paris in 1807 was zij ook present³⁰. Van 1809 (tot in 1813) verhuisde Thérèse-Joanne-Anne mee naar Kassel toen haar broer als schilder werd aangesteld aan het hof van Jérôme Bonaparte, Koning van Westfalen, de jongste broer van Napoleon³¹. Thérèse-Joanne-Anne huwde met Bernardus-Robertus Provoost (alias Bernard Prévost), die zij vermoedelijk in Kassel heeft ontmoet, waar hij een hoge functie bekleedde als “*vérificateur de la liste civile*” in de administratie van het hof van Jérôme Bonaparte³². Het gezin kreeg een dochter, Augustina-Sophia-Theresia. De geboorte had plaats “in het huys n. 35 op de Groote Markt” (het huis van “chirurgien” Benedictus Van Steenkiste). In de geboorteangifte op het

à Mademoiselle de Beauharnais aux Tuileries”, in fine van deze brief: “... parlons à présent du portrait: ayant reçu la soeur de Kinsoen sans paiement, il est convenu avec moi qu’il s’acquittera en portraits, en je demande celui de mon Hortence, d’Eglé et d’Alexandrine; ainsi je n’ai point de dépense à faire, ni vous non plus, ma chère amie”.

- 30 A. VANDEN ABEELE, ‘De Club van Belgen in Parijs onder Napoleon’, in: *Le Livre et l’Estampe*, 2008, p. 117-153. Op de reünie van 1807 was Thérèse aanwezig. Onterecht vermeldt de auteur dat F.-J. Kinsoen aldaar zijn (vijfjarig?) dochtertje (“mademoiselle Kinsoen”) had meegebracht.
- 31 Thérèse-Joanne-Anne Kinsoen wordt speciaal vermeld als de auteur van o.a. een - door J.L. Potrette en J. Gudin gegraveerde - tekening, ‘Jérôme Bonaparte in het park van Wilhemshöhe’ (alias Napoleonshöhe), in *König Lustig? Jérôme Bonaparte und der Modellstaat Königsreich Westphalen*, 2008, p. 295; idem in *Jérôme Napoléon, Roi de Westphalie*, 2008-2009, p. 73.
- 32 Het militair dossier van Bernard Prévost (BRUSSEL, *Archief van het Koninklijk Legermuseum*, ref. 1173, 2° bundel) bevat een brief van zijn hand, gedateerd 19 april 1835 en gericht aan de Belgische “*Ministre de la guerre*”, waarin hij zijn loopbaan beschrijft. In 1802 begon hij zijn carrière in het leger van Napoleon als “fourrier dans l’artillerie”. Daarna werd hij “*sécretaire de l’intendance de l’armée française*” en “*payeur adjoint à l’armée française*”. In 1809 werd hij naar Kassel gestuurd als “*vérificateur de la liste civile de la maison du Roi Westphalie*”. Hij zou, al vermeldde hij die niet, aanwezig geweest zijn bij de slag te Waterloo in 1815. Hij maakte evenmin gewag van een benoeming tijdens de Hollandse periode, terwijl hij direct verwees naar “sa nomination (in 1830) comme ordonnateur provisoire, faite par l’ordonnateur en chef de l’armée Belge en vertu des pouvoirs du gouvernement provisoire”. Hij eindigde zijn carrière als “Intendant militaire de 1° classe en chef honoraire” (K.B. 25 juli 1855).

Brugse stadhuis werd het beroep van de fiere vader genoteerd als “majoor, onderinspecteur der revues, in Residentie tot Middelburg in Zeeland”. In 1818 werd hij opgenomen als “membre affilié” in de vrijmetselaarsloge “La Réunion des Amis du Nord”, met als beroep “sous insp. adminstr. de l’armée”.

Verrassend is dat in de akte van 30 december 1817 bij de aangifte van de geboorte van zijn dochtertje, Augustina-Sophia-Thérésia, als de moeder “Maria-Thérésia Kinsoen” werd genoteerd (en dus niet haar officiële doopnaam: “Thérèse-Joanna-Anne”). Voor deze eigenaardige ‘voornaamwisseling’ is er niet direct een passende verklaring³³.

HET TESTAMENT VAN AUGUSTINE LE PRINCE D.D. 31 AUGUSTUS 1850

Het testament van Augustine-Sophie Le Prince omvat een lange lijst bijzondere legaten, voornamelijk met als voorwerp juwelen, luxekledij, kunstvoorwerpen, schilderijen en meubilair. Hoewel normaliter haar aanstaande wettelijke erfgenamen uitsluitend tot de ‘Le Prince-branche’ zouden behoren, is het heel opvallend dat zij bij de aanvang van haar laatste wilsbeschikking eerst en vooral de familieleden van de ‘Kinsoen-branche’ als begunstigden aanwees. Zij verduidelijkte dit met de wens als volgt:

“Je pense avec bonheur que ces legs sont pour la famille de mon mari une preuve de mon vif attachement pour elle, comme ils sont ainsi la preuve de ma vive reconnaissance pour les années heureuses que j’ai passées avec mon mari dont je vénère et honore la mémoire”.

In het bijzonder trekt één van de vele legaten - en vooral de begeleidende commentaar - onze aandacht, namelijk deze gemaakt in het voordeel van het reeds vermelde nichtje, Adèle Kinsoen.

33 Wel is het zo dat de naam “Maria-Thérésia” gegeven was geworden aan een zusje dat gedoopt werd op 17 juli 1783 maar enkele weken later op 4 augustus 1783 overleed. Wilde men met deze voornaamverwisseling - wat kennelijk al meer voorkwam in de Kinsoen-familie - misschien de gedachtenis aan het overleden zusje bewaren?

“Je donne et lègue à ma nièce Adèle, fille d’Henri Kinsoen, mon beaufrère, Madame Henrotin, deux salières, un moutardier en argent et cristal, une de mes bagues montée d’une rose blanche. Je n’ai oublié la promesse que je fis à Adèle, (fille de) Henri Kinsoen, encore enfant à cette époque de lui donner après moi son portrait peint par son bon oncle Kinsoen. Avec bonheur je lui fait ce don, bien persuadée qu’elle conservera toujours avec un sentiment reconnaissant cet ouvrage si parfait de son bon oncle; il doit rester à jamais près d’elle”.

De erflaatster beoogde daarmee haar belofte na te komen die ze had gedaan aan Adèle om haar portret, geschilderd door haar oom F.-J. Kinsoen, aan haar te schenken. Op dit portret komen we nog terug.

Het is een feit dat Adèle, de oudste dochter van Henricus-Franciscus Kinsoen, een heel bijzondere plaats innam in het gezin F.-J. Kinsoen-Le Prince. In de familieoverlevering loopt immers het verhaal dat Adèle in 1826 - als vijfjarig nichtje van F.-J. Kinsoen - naar Parijs werd gestuurd om aldaar in het (kinderloos) gezin van de schilder te verblijven. Adèle zou er gebleven zijn tot in 1837. Omtrent de reden van dit verblijf blijft de familietraditie erg vaag. Er wordt gespeculeerd op de mogelijkheid dat Henricus-Franciscus en/of zijn vrouw toen hetzij financiële, hetzij gezondheidsproblemen hadden. Maar even goed kunnen de broers dit verblijf hebben afgesproken als een unieke opportuniteit voor Adèle om in de wereldstad Parijs een degelijke opvoeding te genieten. Over de Parijse jeugdjaren van Adèle is echter niets bekend.

Adèle werd in 1837 naar Doornik teruggeroepen want vader Henricus-Franciscus wilde niet dat zijn dochter ‘ten prooi’ zou vallen aan al te opdringerige Parijse dandy’s. Hij wenste voor zijn oudste dochter een flinke schoonzoon van ‘ter plaatse’. Adèle huwde in 1840 met de, aan de universiteit van Luik afgestudeerde,

dokter Jozef-Fortunat Henrotin (Tellin 17 maart 1811-Chicago 17 maart 1876)³⁴.

In 1848 vertrok het gezin naar Chicago, USA, waar Jozef-Fortunat zich als arts zeer verdienstelijk maakte. Door zijn alom geprezen inzet tijdens de cholera-epidemie van 1849-1855 werd hij *The good French Doctor* genoemd. Met ingang van 1856 werd hij door de Belgische regering tot consul benoemd in de noordwestelijke staten (Illinois, Wisconsin en Minnesota). Het is via Adèle Kinsoen dat er thans kan gesproken worden van 'de USA-nazaten van Henricus-Franciscus Kinsoen', bij wie heel wat (nog ongekende) doeken van de hand van F.-J. Kinsoen, voornamelijk familieportretten, zijn terechtgekomen en, voor zover deze intussen nog niet op de kunstmarkt verkocht werden, door hen met eerbied worden gekoesterd.

KAN HET MYSTERIE ROND HET 'KINSOEN-MEISJE' OOIT OPGELOST WORDEN?

Vooraf dient gesteld dat de USA-nazaten van Henricus-Franciscus Kinsoen rotsvast ervan overtuigd zijn dat het 'Kinsoen-meisje' in het Groeningemuseum moet gezocht worden binnen de eigen familie.³⁵ Als deze overtuiging juist is, dan dient nagegaan te worden welk meisje uit de Kinsoen-familie als model anno 1827-1828 in aanmerking zou kunnen komen.

ADELE KINSOEN?

De verleiding is zeer groot om Adèle Kinsoen, de oudste dochter van Henricus-Franciscus als het 'Kinsoen-meisje' in aanmerking te nemen. Een aanwijzing voor een 'Adèle-identificatie' zou voor de hand liggen: zij was immers het lievelingsnichtje van F.-J. Kinsoen bij wie ze sinds 1826 elf jaar lang ononderbroken in Parijs verbleef. Zij maakte toen letterlijk deel uit van het gezin Kinsoen-

34 *Album of Genealogy and Biography, Cook Country, Illinois with Portraits*, 3e ed. 1895, p. 581-582.

35 Dit statement beoogt mevrouw Ruth Posey-Boicourt nader uit te werken in een publicatie over de nazaten van Henri-François Kinsoen.

Afb. 4 Franciscus-Josephus Kinsoen, *Portret van een meisje (Adèle Kinsoen?) met een dood vogeltje*, olieverf op doek, afmetingen onbekend, collectie Wiederseim Associates inc. Chester Springs, USA.

Le Prince. Het is meteen niet verwonderlijk dat binnen de Parijse relatiekring van de schilder de kleine Adèle als ‘de dochter van de schilder’ werd aangezien. Dit zou best de verklaring kunnen zijn voor de verkeerde ‘dochter’-identificatie die uiteindelijk door Oscar De Meulenaere aan het portret (van Adèle?) werd gegeven, nadat hij deze identificatie als ‘dochter van de schilder’ heeft meegereggen van de vorige eigenaar.

Het portret van Adèle, dat in het testament van Augustine-Sophie Le Prince aan haar nichtje werd gelegateerd (“son portrait, si parfait”, geschilderd door haar oom) was in 1865 nog voorhanden in het sterfhuis en werd vermeld in de inventaris. Het betreft het schilderijtje gekend als “Une jeune fille tenant un oiseau mort” (afb. 4).

Afb. 5 Francisus-Josephus Kinsoen, *Een angstig meisje in de storm*, olieverf op doek, 73 x 59 cm., Musée de Beaux-Arts, Blois.

Dit portret is uiteindelijk in het bezit van Charles Henrotin, een zoon van Adèle, gekomen. Deze heeft in 1894 dit portret (van zijn moeder, als kind) uitgeleend voor de (reeds eerder vermelde) tentoonstelling in Chicago onder de aanduiding: “Oil painting by Henri (!) Kinsoen, uncle of the subject, done in Paris 1829, after she had entered his studio early one morning in tears, lamenting

the death of her favorite canary”³⁶. Dit werk staat thans te koop bij Wiederseim Associates Inc, Chester Springs, USA, uit de collectie “Maysie Morris Henrotin, wife of Blair Henrotin”.

Uit de inventaris van Augustine-Sophie Le Prince blijkt nog dat er een tweede portret van Adèle in het sterfhuis werd aangetroffen: nl. “*Une jeune fille effrayée par l’orage*” (afb. 5). Dit doek werd door F.-J. Kinsoen geëxposeerd op het Parijse Salon van 1834. Het bevindt zich thans in het “*Musée des Beaux Arts*” van Blois. Het werd in 1898 aan dit museum gelegateerd door Julie-Augustine Heme (alias Augusta), echtgenote Bonnardel, één van de erfgenamen van Augustine-Sophie Le Prince.

Beslissend is dat de beide portretten van Adèle als klein meisje aan het licht brengen dat zij donkerbruin haar had en donkerbruine ogen. Deze kenmerken vinden we (helaas) niet terug bij het ‘Kinsoen-meisje’, dat eerder blonde haarlokken heeft en duidelijk grijsblauwe ogen. Verder nog zou, als de (weliswaar hypothetische) datering van het Brugse schilderij ‘1827-1828’ als exact aangenomen wordt, Adèle (geboren 13 maart 1821) pas 6 à 7 jaar oud zijn geweest, wat zeker niet de ouderdom van het ‘Kinsoen-meisje’ is. Een ultieme poging om het schilderij iets later te situeren, bijv. rond 1837 (ter gelegenheid van de afreis van Adèle uit Parijs), faalt sowieso gelet op het duidelijk kleurenverschil van het haar en de ogen. Daarmee valt Adèle als mogelijke kandidate af.

Er komen dan nog slechts twee kandidaten uit de ‘Kinsoen-familie’ in aanmerking die we in verband kunnen brengen met de jeugdige verschijning van het ‘Kinsoen-meisje’. Het betreft de twee andere nichtjes van de schilder die hij ook in zijn testament met een bijzonder legaat bedacht, nl. de (natuurlijke) dochter van zijn oudste zus, Isabelle-Thérèse, geboren op 7 maart 1809 (de latere mevrouw Jean-Baptiste De Ceuninck), en de dochter van zijn jongste zus,

36 Charles Henrotin heeft ditzelfde schilderijtje nogmaals tentoongesteld in Chicago van 7 maart tot 27 maart 1910. Ditmaal heeft hij echter de juiste voornaam van de schilder, “*François Kinson*”, laten optekenen in fine van de toen uitgegeven *Catalogue of Loan Exhibition of portraits at the Art Institute of Chicago for the benefit of the passavant memorial hospital*.

Augustina-Sophia-Theresia (Provoost), geboren op 30 december 1817 (die later zou huwen met Jean-George Vanderzanden, geboren te Verviers in 1817). Als 1827-1828 echt de periode is waarin het portret van het 'Kinsoen-meisje' geschilderd werd, dan was Isabelle-Thérèse 18 à 19 jaar oud en Augustina-Sophia-Theresia 10 à 11 jaar oud. Wie van beiden kan in aanmerking komen?

ISABELLE-THERESE KINSOEN?

Hier moeten we even terugkomen op de milde schenker, Oscar De Meulenaere, met de vraag hoe hij eigenaar is geworden van het 'Kinsoen-meisje' en vanwaar hij de 'dochter'-identificatie heeft gehaald. Kan er misschien enig verband aangetoond worden tussen De Meulenaere en de Kinsoen-familie? Een mogelijke aanwijzing biedt de huwelijksakte van 8 juli 1850 van Jean-Baptiste De Ceuninck en Isabelle-Thérèse Kinsoen. Hierin wordt ook een zekere Louis Saeys als getuige op het Brugse stadhuis vermeld: "aubergiste, oud zeven en vijftig jaren, zwager van de bruidegom". We weten dat de moeder van Oscar De Meulenaere Jeannette Saeys heette. Meteen kunnen we de hypothese opperen dat het portret, dat zich aanvankelijk in het bezit zou hebben bevonden van Isabelle-Thérèse (als het geportretteerde meisje?), mogelijk - via een lid uit de De Ceuninck-familie - in de familie Saeys is terechtgekomen en vervolgens door Oscar De Meulenaere - van zijn moeder (?) - werd geërfd, samen met de fier bewaarde 'familiale overlevering' van de Kinsoen-identificatie. Maar vooralsnog kan niets van dit alles bewezen worden. Alleen weten we dat Oscar De Meulenaere een verdienstelijke kunstverzamelaar is geweest³⁷ en op zeker ogenblik blijkbaar zijn collectie heeft kunnen aanvullen met het portret van het 'Kinsoen-meisje'.

37 Bekend is dat in het testament van Oscar De Meulenaere niet alleen Brugge, maar ook de Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België te Brussel werden begunstigd, aan welke instellingen "La descente de la Croix, d'après R. Vander Weyden" en een werk van Erasmus II Quellinus, "Episode de la guerre légendaire entre les Torriani et les Visconti pour la possession de Milan: Capture de prisonniers", werden gelegateerd.

AUGUSTINA-SOPHIA-THERESIA PROVOOST?

Al ligt het niet voor de hand om een juiste ouderdom van het 'Kinsoen-meisje' in te schatten, toch zouden we durven voorstaan dat het meisje veel jonger lijkt dan 18 à 19 jaar. Daarvoor kunnen we een ernstig argument aanbrengen. Als we immers het portret van het 'Kinsoen-meisje' vergelijken met het (reeds hiervoor afgebeelde) portret van Kinsoen's echtgenote, Augustine-Sophie Le Prince - dat hij schilderde in 1801-1802 toen ze als zijn jonge bruid uitgerekend 19 à 20 jaar oud was - dan wordt het duidelijk dat het 'Kinsoen-meisje' in 1827-1828 zeker nog geen huwbare leeftijd had bereikt. De klederdracht van het 'Kinsoen-meisje' lijkt ons geen beslissend tegenargument te zijn: een elfjarig tienermeisje kon in die tijd bij een feestelijke gelegenheid perfect reeds aangekleed worden met een wijde pelerine in witte organdie en een lichtblauwe halssjaal in mousseline. Aan 10 à 11 jaar was de echte kleutertijd en het dragen van dito kledij inderdaad reeds voorbij. Met bovenstaand betoog kan de oudere Isabelle-Thérèse zeker niet meer in aanmerking komen.

Een logisch besluit dringt zich dan ook op: als 'Kinsoen-meisje' komt Augustina-Sophia-Theresia (Provoost) in aanmerking, de toen tien- à elfjarige dochter van Kinsoens jongste zus Thérèse-Joanne-Anne. Het is best aanneembaar dat de schilder met dit portret zijn dank aan zijn zus heeft willen betuigen, aangezien zij jarenlang zijn trouwe medewerkster is geweest zowel in Parijs als in Kassel.

EPILOOG

Maar zijn we, spijs de rotsvaste overtuiging bij de 'USA-nazaten van Henry Kinsoen', wel zo zeker dat het 'Kinsoen-meisje' een lid van de Kinsoen-familie voorstelt?

We kunnen alleen vaststellen dat dit schilderij pas in 1951 - en voorlopig zonder bekende voorgeschiedenis - voor het eerst in de kunstwereld bekend werd en dat de schenker van het portret de nauwkeurige toeschrijving meende te kunnen geven van "de

dochter van de schilder”. Verrassend is dat, nog vooraleer het doek in het Brugse museum werd opgehangen, deze toeschrijving al direct in vraag werd gesteld. De museumdirectie wilde kennelijk deze toeschrijving niet klakkeloos overnemen, maar stelde, evenwel zonder enige argumentatie of toelichting, een ‘lichte’ aanpassing voor (een ‘afzwakking’?) als “*juffrouw Kinsoen*”. Mag deze (door het museum enerzijds bevestigd maar anderzijds enigszins ‘heromschreven’) toeschrijving opeens beschouwd worden als de enig juiste? Men kan terecht daaromtrent aarzelen.

Zolang niet kan achterhaald worden welke ‘weg’ het portret sinds 1828 precies heeft ‘afgelegd’, en hoe (via wie?) uiteindelijk het doek in het bezit is gekomen van het echtpaar De Meulenaere-Vanden Berghe, en tevens waar dit echtpaar de onjuiste ‘dochterschrijving’ vandaan heeft gehaald, zal elke toeschrijving vooralsnog een mysterie moeten blijven.

In afwachting luidt een tweede conclusie: als het ‘Kinsoen-meisje’ geen lid van de Kinsoen-familie zou zijn, dan is het Brugse schilderij een uitzonderlijk mooi portret van een modieus aangeklede, lieve dochter uit een welgestelde maar tot nu toe niet bekende familie.

TAK KINSOEN

Franciscus- Josephus Kinsoen (... 1741 - 24/03/1808)
huwt Joanna Duslier (... 1743 -1811)

kinderen:

- Franciscus-Josephus Kinsoen (alias François-Joseph Kinson)
(geb. 28/01/1770 - 18/10/1839)
(ged. 29/01/1770)
huwt Augustine-Sophie Le Prince
geen kinderen
- Joannes-Bernardus Kinsoen (ged. 08/10/1771 - 20/10/1771)
- Hubertus-Joannes Kinsoen (ged. 03/11/1772 - 10/06/1775)
- Joanna-Bernarda Kinsoen (alias Jeanne-Bernarde)
(geb. 18/10/1774 - 18/12/1856)
ongehuwd
een natuurlijk kind:
Isabelle-Thérèse (alias Charlotte)
(geb. 07/03/1809)
huwt Joannes-Baptista de Ceuninck
(geb. 18/01/1833)
- Isabella-Barbara Kinsoen (alias Isabelle-Barbe)
(geb. 15/12/1776 - 01/01/1850)
(op haar graf vermeld als
Isabelle-Charlotte-Barbe)
ongehuwd
- Henricus-Franciscus Kinsoen (alias Henri-François)
(ged. 09/11/1778 - 03/12/1857)
huwt - Louise-Jeanne Chambault (1787-1811)
- Marie-Sophie Brice (1794-1866)
vijf kinderen
- Adèle (13/03/1821- 29/11/1893)
- Augustine (16/04/1823 - ...)
- Eliza (27/06/1825 - ...)
- François (... 1828 - ...)
- Charlotte (05/05/1835 - ...)
- Theresia-Joanna-Anna Kinsoen (alias Thérèse-Jeanne-Anne)
(ged. 07/10/1780 - ...)
huwt Bernardus-Robertus Provoost
(alias Bernard Prévost)
één kind:
Augustina-Sophia-Theresia
(geb. 28/12/1817 - ...)
- Maria-Theresia Kinsoen (ged. 17/07/1783 - 04/08/1783)
- Josephus-Franciscus Kinsoen (ged. 10/19/1784 - 11/02/1785)
- naamloos (geb. 15/03/1786 - 15/03/1786)
- Maria-Francisca Kinsoen (ged. 20/03/1787 - 03/08/1787)

Afb. 6 Stamboom familie Kinsoen.

TAK LE PRINCE

Nicolas Le Prince	(... -)
huwt Marie-Julie De Nizien	(..... -)

kinderen:

– Barbe-Marie-Julie Le Prince (alias Julie)

huwt Jacques-Frederic Salmon Heme
een kind:

– Abel-Frederic Heme

huwt Victoire- Elvire Oger

twee kinderen:

– Julie-Augustine Heme (alias Augusta)

huwt Louis- Jules Bonnardet

– Marguerite-Victoire-Sara Heme (alias Sara)

huwt Isidore-Valery Bataillier

– Augustine-Sophie Le Prince (geb. 25/11/1782 - 18/03/1865)

huwt Franciscus-Josephus Kinsoen
(geen kinderen)

– Marguerite-Joséphine Le Prince (geb. 25/11/1782 -)

huwt – August Chedieu

– Jean Famin

(geen kinderen)